

SZ7BP_UPD1 Seminář k úvodu do pedagogiky a základům pedagogického myšlení (1.roč. VVP, podzim 2004, PdF MU)
vyučující, zkoušející: **Kateřina Vlčková**

Tématické okruhy semináře, seminárních prací a ke zkoušce (K. Vlčková)

1. **Pedagogika:** Pedagogika jako věda, vymezení, význam, využití, její pojetí ve světě, problémy a specifika pedagogiky. Vztah pedagogiky k jiným vědám.
2. **Struktura pedagogických disciplín:** Jejich předmět, základní odborná terminologie a problémy.
3. **Zdroje informací v pedagogice:** Pedagogické časopisy, nakladatelství, knihovny, www-stránky, instituce atd.
4. **Základy pedagogického výzkumu:** Specifika pedagogického výzkumu, metody, instituce, mezinárodní srovnávací studie s českou účastí (PISA, TIMSS, aj.); Organizace ČAPV, OECD, IEA, EU, UNESCO, aj..
5. **Obecná pedagogika:** Vymezení, předmět a zařazení do systému pedagogických věd. **Základní pedagogické kategorie:** Edukace, výchova v širším slova smyslu, výchova v užším slova smyslu, vzdělávání, vyučování, učení, cíle, činitelé, prostředky, metody, formy.
6. **Výchova (edukace):** Vymezení, význam, pojetí výchovy (situační, systémové), dědičnost – prostředí – výchova, hlavní rysy výchovy, funkce, cíle, proces výchovy (etapy výchovy), složky výchovy (rozumová, mravní, estetická, tělesná, pracovní aj.), výchovní činitelé (pedagog, vychovávaný, výchovné prostředky), formy, prostředky.
7. **Učitel:** Vymezení pojmu, požadavky, kompetence. Učitelská profese (typologie učitele, profesní dráha, burn-out syndrom, prestiž, feminizace, kvalifikace, pracovní náplň a zátěž, volba učitelské profese, statistické údaje o profesi aj.). Pojmy pedagog, učitel, pedagogický pracovník atd.
8. **Žák:** Předpoklady, rozvoj, postavení ve výchově, rovnost šancí, diferenciací aj.
9. **Cíle výchovy:** Druhy cílů (individuální, sociální, obecné, specifické, materiální, formální, adaptační, anticipační, teoretické, praktické, autonomní, heteronomní atd.), taxonomie cílů (kognitivní, afektivní, psycho-motorické, sociální). Problematika cílů v oficiálních kurikulárních dokumentech (nové: RVP PV, ZV, GV, SOV; školní vzdělávací programy; dosud platné: Standard základního vzdělávání, vzdělávací programy), národní kurikulum; posun v cílech a jejich formulaci, legitimizace cílů. Cíle v dokumentech EU, OECD, UNESCO.
10. **Výchovné prostředky:** Prostředí, vyučování, média, práce, hra, sport, umění, kolektiv atd.
11. **Formy výchovy:** Školní (vyučovací formy – frontální, skupinová, individuální výuka aj.), mimoškolní (instituce), rodinná (styly výchovy atd.), sebevýchova.
12. **Pedagogické principy a jejich zastánci:** Princip aktivnosti, systematičnosti, uvědomělosti, názornosti, trvalosti, přiměřenosti, emotivnosti, jednotnosti atd. (Komenský, Rousseau, Herbart aj.).

13. **Novodobé obsahové a metodické koncepce výchovy:** Reformní školy (waldorfská, daltonská, montessori, jenská, winetská, freinetovská), pragmatická a pozitivistická pedagogika, psychoanalytická a individuálně psychologická pedagogika, pedagogika kultury a duchovědná pedagogika, marxistická pedagogika, antipedagogika, hnutí za práva dítěte aj. současné alternativní a inovativní školy a koncepce a jejich výzkumy.
14. **Česká školská soustava:** klasifikace ISCED 97, legislativa, státní správa a samospráva, druhy a typy škol, zřizovatelé, poradenský systém, ČŠI, vzdělávací politika, statistické údaje o školství, současné problémy a vývojové trendy, srovnávací studie výsledků vzdělávání (TIMSS, PISA, RLS aj.), aj.
15. **Aktuální otázky:** Dle konkrétních seminářů, např. vnímání sektoru školství veřejností, optimalizace sítě škol, rovnost vzdělávacích šancí, přístupnost školského systému, multikulturní výchova, DVVP, dvoufázový model vzdělávání učitelů, profesní růst učitelů, národní kurikulum, tvorba ŠVP, integrace, inkluze, princip akontability, subsidiarity, genderové otázky atd.)
16. **Vzdělávání a školství v EU:** komparace preprimárního, primárního, sekundárního, terciálního a dalšího vzdělávání. Současné trendy (zaměstnatelnost, vnitřní diference, atd.)

Literatura

Obecná pedagogika

- JŮVA, V. et al. *Základy pedagogiky* (pro doplňující pedagogické studium). Brno : Paido, 2001.
- JŮVA, V. sen.; JŮVA, V. jun. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1995 (1999). ISBN 80-85931-06-0.
 - PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
 - PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
 - PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
 - PRŮCHA, J. *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.
- BLÍŽKOVSKÝ, B. *Systémová pedagogika*. Ostrava : Amosium, 1992. ISBN 80-85498-18-9.
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠKOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I*. Olomouc : Hanex, 1997.
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠKOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika II*. Olomouc : Hanex, 1998.
- KRAUS, B., VACEK, P. *K základním otázkám pedagogiky*. Hradec králové : Gaudeamus, 1992.
- KREJČÍ, V. *Obecné základy pedagogiky*. Ostrava : PdF, 1991.
- LASSAHN, R. *Úvod do pedagogiky*. Bratislava : PSN, 1992.
- OBST, OTTO; KALHOUS, ZDENĚK a kol. *Školní didaktika*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X. (obsahuje např. činitele výuky – žák, učitel, učivo; specifika sekundární

školy, mimoškolní prostředí, did. zásady, taxonomie výukových cílů, organizační formy výuky, výukové metody, materiální did. prostředky, vliv různých faktorů ve výuce, potřeby pro 21. století)

PAŘÍZEK, V. *Obecná pedagogika*. Praha : SPN, 1991.

PAŘÍZEK, V. *Základy obecné pedagogiky*. Praha : PdF UK, 1996.

PASCH, M. et al. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-127-4.

PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava : Amosium, 1995. ISBN 80-85498-27-8.

SKALKOVÁ, J. *Humanizace vzdělávání a výchovy jako soudobý pedagogický problém*. Ústí nad Labem : UJEP, 1993.

SOLFRONK, J. a kol. *Kapitoly ze školní pedagogiky*. Praha : UK, 1993. ISBN 80-7066-747-8.

STOJAN, M., JŮVA, V. . Brno : MU, 1994. *Obecná pedagogika a dějiny pedagogiky pro DPS*

TOMÁŠEK, F. *Pedagogika*. Brno : Nibowaka, 1992. ISBN 80-901294-0-4.

VORLÍČEK, CH. *Úvod do pedagogiky*. Praha : Karolinum, 1994. ISBN 80-86022-79-X.

Pedagogická metodologie

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-15-X.

HENDL, J. *Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-820-1

Teorie vzdělávání, alternativní školy, směry, dějiny pedagogiky

➤ BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-216-5.

➤ JŮVA, V. sen./jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno : Paido, 1995.

➤ PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178 584-9.

➤ SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha : SPN, 1992. ISBN 80-04-26160-4.

JŮVA, V., SVOBODOVÁ, J. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1994. ISBN 80-85931-00-1. (80 s.)

PRŮCHA, JAN *Alternativní školy*. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-178-072-3. (108 s.)

RÝDL, KAREL *Alternativní hnutí v současné společnosti*. Brno : Zeman, 1994. ISBN 80-900035-8-3.

SCHOENEBECK, HUBERTUS VON *Škola s přívětivou tváří. Skutečnost a představa*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2001. ISBN 80-7194-404-1. (s. 81)

ŠTVERÁK, V. *Obecná a srovnávací pedagogika*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-246-0003-X.

VESELÁ, Z. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno : MU, 1992.

Vzdělávací programy

➤ *Bílá kniha. Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*, 2001. <http://www.msmt.cz/files/pdf/BilaKniha.pdf> nebo http://www.csvs.cz/bila_kniha/

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2001. URL:<<http://www.vuppraha.cz/>>

➤ *Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (RVP ZV, schválen v září 2004l)*, Praha : VUP, 2004. URL:<<http://www.vuppraha.cz/>>

Rámcový vzdělávací program gymnaziálního vzdělávání, 2004 (RVP GV, pracovní verze pro potřeby pilotních škol) URL: <<http://www.vuppraha.cz/>>

Rámcový vzdělávací program středního odborného vzdělávání URL:<<http://www.nuov.cz>>

Standard základního vzdělávání. MŠMT ČR 22.8.1995, č.j. 20819/95-26. Věstník MŠMT ČR, 51, sešit 9, září 1995. Praha : Fortuna. ISBN 80-7168-602-6.

Vzdělávací program Národní škola. Praha : APZŠ, 1997.

Vzdělávací program Národní škola. Praha : SPN, 1997.

Vzdělávací program Obecná/Občanská škola. Praha : MŠMT ČR, 1996.

Vzdělávací program Základní škola. Praha : Fortuna, 1996.

Vzdělávací programy a dokumenty o vzdělávání. In *Učitelské noviny*, 97, 1994, č.34, s. 15-16.

Vzdělávací a školské systémy, statistiky

PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

➤ *Český vzdělávací systém* (2002). URL: www.eurydice.org ; sekce: Education Systems/Eurybase – Czech Education System / Český vzdělávací systém (2002) <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=CZ&language=VO>

Statistická ročenka školství. Praha : ÚIV (dle jednotlivých let).

Key Data on Education in the European Union. URL: <http://www.eurydice.org/Publication_List/En/FrameSet.htm>

Education at a Glance. URL: <<http://www.oecd.org>>

www-stránky

www.msmt.cz - Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy regionální školství, dokumenty, vyhlášky,
<http://www.ucitelske-listy.cz> - zajímavé články, portál pro učitele,
<http://ceskaskola.cz/> - zajímavé články, portál pro učitele,
<http://www.pedagogika.cz/> - časopis Pedagogika, nejprestižnější z oblasti pedagogiky v ČR aj.

www.vuppraha.cz	- Rámcové vzdělávací programy – pro ZŠ a gymnázia aj., stránky Výzkumného ústavu pedagogického v Praze,
www.nuov.cz	- RVP pro odborné vzdělávání, Národní ústav odborného vzdělávání
www.mujnet.cz	- portál neziskových organizací ve školství
www.eurydice.org	- o školství v EU, databáze školských systémů států EU a přidružených,
www.skolavpraxi.cz	- stránky pro studenty na PdF MU, studijní materiály, sylaby k přednáškám,
www.ped.muni.cz	- Virtuální studovna Katedry soc. pedagogiky - studijní materiály, stránky Katedry pedagogiky PdF MU,
www.oecd.org	- stránky OECD (sekce: Education)
www.uiv.cz	- Ústav informací ve vzdělávání, Praha – mezinárodní srovnávací studie a projekty, publikace,
www.tauris.cz	- pedagogické nakladatelství Tauris,
http://www.portal.cz	- pedagogické nakladatelství Portál,

Stránky pedagogických a jiných fakult: www.pedf.cuni.cz, <http://pedagogika.ff.cuni.cz>, <http://www.ped.muni.cz/wedu>

Stránky škol, alternativních škol: <http://www.waldorf.cz/>, <http://www.dalton.cz/>

Podmínky udělení zápočtu

- 1) Odevzdání **osnovy práce se seznamem literatury**, ze které bude čerpáno do **19.10.2004** ve výuce. Osnova – na A4, citace dle normy, tištěné, zarovnávání do bloku, veškeré údaje o předmětu a referujících v hlavičce.
- 2) Odevzdání seminární práce (vložením do is.muni – el. studijní materiály k předmětu, do pondělí **15.11. 2004** včetně).
Náhradní termín zápočtu/odevzdání práce: 23.11.2004
- 3) Prostudování a zhodnocení všech seminárních prací kolegů (do výuky **30.11. 2004**).

Zkouška

- Znalost témat **přednášek** Úvodu do pedagogiky a základů ped. myšlení a znalost témat **seminářů dle okruhů** (K.Vlčková) vycházející ze **samostudia doporučené literatury, realizovaných seminářů, materiálů od vyučující a seminárních prací kolegů.**
- *Forma:* písemná zkouška dne **7.12.2004** (náhradní termíny budou v is.muni.cz)
- *Opravný termín zkoušky* – bude v is.muni.cz
- *Je možno místo písemné zkoušky požádat o ústní a naopak.*
- *Předtermíny si lze domluvit kdykoli.*

Přehled přednášek naleznete na URL: <http://www.ped.muni.cz/wedu/>

Seminární práce

Skupinové zpracování určitého tématu (dle okruhů) domluveného s vyučující, jeho prezentace a diskuse na semináři.

Požadavky na formu seminární práce

- Rozsah: libovolný, max. 15 stran,
- řádkování ne větší než 1,5, zarovnávání do bloku, členění na odstavce, název práce a kapitol musí odpovídat obsahu; standardní český úzus úpravy (např. psaní po dvojtečce a odrážkách); citace literatury v textu i použité literatury na závěr dle citační normy (viz el.studijní materiály k předmětu),
- první stránka: univerzita, fakulta, předmět, semestr, vyučující, výstižný název práce, jména a uča a e-mailly autorů, datum,
- struktura práce: hlavičková první strana, obsah, úvod, kapitoly, závěr, použitá literatura,
- psát stručně, ne formálně, **vzhledem k potřebám čtenáře = vás, vaší specializace,** budoucích učitelů, vlastními slovy, text didakticky zpracovat (aby se dobře četl, dobře se z něj učilo, byl přehledný atd.),
- prezentace práce: ústní, ne čtené (krom číselných údajů apod.) – s ohledem na posluchače, tj. zajímavě, interaktivně atd. – jako ve výuce.